

Statsråden

Kontroll- og konstitusjonskomiteen
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
NO-0026 OSLO

Deres ref

Vår ref
25/4755-

Dato
21. august 2025

Vedr. Statens pensjonsfond utlands investeringer

Jeg viser til brev 12. august 2025 fra Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite.

1. INNLEDNING

Som bakgrunn for svar på de enkelte spørsmålene vil jeg innledningsvis gi en kort omtale av rammeverket for pensjonsfondet og orientere om tiltak som er iverksatt de siste ukene.

Statens pensjonsfond utland er en finansiell investor. Målet for investeringene er høyest mulig avkastning til akseptabel risiko. Innenfor denne målsettingen skal fondet forvaltes ansvarlig. Ved utgangen av første halvår 2025 var pensjonsfondet investert i om lag 70 land og i underkant av 8 500 selskaper med virksomhet og verdikjeder over hele verden.

Finansdepartementet fastsetter referanseindeksen for forvaltningen av fondet. Referanseindeksen består av 70 pst. aksjer og 30 pst. obligasjoner. Delindeksene for henholdsvis aksjer og obligasjoner tar utgangspunkt i brede globale indekser fra ledende internasjonale indeksleverandører. Aksjeindeksen inkluderer utviklede og fremvoksende markeder, mens såkalte frontmarkeder ikke inngår. Obligasjonsindeksen er begrenset til utviklede markeder. Indeksene inneholder flere tusen enkeltselskaper og obligasjonslån. Kriteriene for klassifisering av markeder og hvilke enkeltselskaper og obligasjonslån som inkluderes i disse indeksene, bestemmes av de respektive indeksleverandørene, og ikke av Finansdepartementet. Selskaper som utelukkes etter de etiske retningslinjene, tas ut av referanseindeksen. Fondets referanseindekser er nærmere beskrevet i meldingen om Statens pensjonsfond 2025, Meld. St. 22 (2024–2025).

I mandatet fra Finansdepartementet til Norges Bank er det fastsatt rammer for forvaltningen av fondet, herunder for hvor mye banken kan avvike fra referanseindeksen. Mandatet inneholder også bestemmelser om maksimale eierandeler i enkeltsselskaper og krav om at bankens hovedstyre skal godkjenne markeder og finansielle instrumenter som benyttes i gjennomføringen av forvaltningen.

Ansvarlig forvaltning er en integrert del av Norges Banks forvaltning og skal støtte opp under fondets finansielle målsetting. Mandatet fra Finansdepartementet stiller krav om at Norges Bank skal fastsette prinsipper for ansvarlig forvaltning i tråd med internasjonalt anerkjente standarder, blant annet fra FN og OECD. Disse innebærer at det stilles skjerpede krav til selskapers aktsomhet når de har tilknytning til områder med krig og konflikt. Norges Bank rapporterer årlig om den ansvarlige forvaltningen i en egen publikasjon.

Finansdepartementet har fastsatt etiske retningslinjer for observasjon og utelukkelse av selskaper. Formålet er å unngå at pensjonsfondet er investert i selskaper som forårsaker eller medvirker til alvorlige krenkelser av grunnleggende etiske normer, fastsatt i retningslinjene § 3 og § 4 for henholdsvis produktbaserte og atferdsbaserte kriterier:

- Etter de *produktbaserte kriteriene* i retningslinjene skal ikke fondet være investert i selskaper som selv eller gjennom enheter de kontrollerer produserer tobakk, tobakkssvarer og cannabis til rusformål, eller som utvikler eller produserer visse typer våpen eller sentrale komponenter til disse. I tillegg kan kraft- og gruveselskaper som baserer en vesentlig del av sin virksomhet på termisk kull, eller der slik virksomhet i absolutt forstand er svært stor, utelukkes.
- Etter de *atferdsbaserte kriteriene* kan observasjon eller utelukkelse besluttes for blant annet selskaper der det er en uakseptabel risiko for at selskapet medvirker til eller selv er ansvarlig for «*grove eller systematiske krenkelser av menneskerettighetene*», «*alvorlige krenkelser av individers rettigheter i krig og konflikt*» eller for «*salg av våpen til stater i væpnede konflikter som benytter våpnene på måter som utgjør alvorlige og systematiske brudd på folkerettens regler for stridighetene*». Det er også kriterier som omhandler alvorlig miljøskade, klima, korrupsjon eller andre grove brudd på grunnleggende etiske normer.

Etikkrådet overvåker om fondet er investert i selskaper i strid med retningslinjene, jf. § 5. Etikkrådet er oppnevnt av Finansdepartementet, men er faglig uavhengig fra departementet. Rådet består av fem medlemmer og støttes av et sekretariat. Om Etikkrådet avdekker at fondet er investert i selskaper som bryter med retningslinjene, gir rådet en tilråding til Norges Bank. Bankens hovedstyre tar beslutning i slike saker, jf. § 6.

Det er Finansdepartementet som har ansvar for forvaltningen av Statens pensjonsfond utland. Oppgaven med å vurdere enkeltsselskaper er lagt til Norges Bank og Etikkrådet. Formålet er å sikre armlengdes avstand mellom politiske myndigheter som fastsetter rammeverket, og beslutninger om enkeltsselskaper. Rammeverket og arbeidsdelingen mellom Finansdepartementet, Norges Bank og Etikkrådet er forankret i Stortinget.

Jeg mener dette er et godt rammeverk for fondet og at det i hovedsak har fungert godt. Over tid er rammeverket blitt utviklet for å håndtere nye utfordringer. Jeg vil samtidig vise til at departementet i meldingen om Statens pensjonsfond 2025 skrev at *«selv med et godt rammeverk for risikohåndtering, ansvarlig forvaltning og etiske retningslinjer, kan det oppstå kritikkverdige situasjoner i markeder og selskaper der fondet er investert. Det er ikke mulig å legge opp forvaltningen med sikte på at fondet ikke skal kunne bli eksponert mot uønskede forhold.»*

Krigen i Gaza og den ulovlige okkupasjonen av Vestbredden krever *særskilt aktsomhet* knyttet til pensjonsfondets investeringer i selskaper som kan ha virksomhet eller verdikjede knyttet til disse områdene. Gjennom mekanismen med de etiske retningslinjene, er 11 selskaper utelukket fra fondet på grunn av uakseptabel risiko for medvirkning til Israels ulovlige okkupasjon av Vestbredden.

Norges Bank reduserte sine investeringer i israelske selskaper gjennom fjoråret og første halvår i år med 10 selskaper. Dette ble gjennomført innenfor Norges Banks mandat og før de siste ukers økte oppmerksomhet og bankens beslutninger omtalt nedenfor.

Den 4. august ble det stilt spørsmål om fondet forvaltes som forutsatt. Bakgrunnen var oppslag om at fondet var investert i det israelske selskapet Bet Shemesh Engines Holdings.

I brev den 5. august ba jeg Etikkrådet om en fornyet gjennomgang av arbeidet med å følge opp de etiske retningslinjene knyttet til fondets investeringer i israelske selskaper. Samtidig ba jeg i brev til Norges Bank om en fornyet gjennomgang av bankens arbeid med å følge opp mandatet, fondets investeringer i israelske selskaper og vurdering av eventuelle nye tiltak som banken mener er nødvendige. Jeg har også hatt flere møter med Norges Bank og Etikkrådet.

Norges Bank offentliggjorde 11. august at den hadde besluttet å forenkle forvaltningen av den israelske aksjebeholdningen ved å selge seg ut av selskaper utenfor referanseindeksen, avslutte avtalene med de eksterne forvalterne i Israel og ta forvaltningen av denne hjem til Norge. Videre har Etikkrådet og Norges Bank i svarbrev til Finansdepartementet 18. august redegjort for ytterligere tiltak.

Etikkrådet skriver i sitt svarbrev at følgende tiltak vil iverksettes for å styrke og effektivisere arbeidet med å identifisere og vurdere selskaper i henhold til de kriteriene og retningslinjene rådet forvalter:

- systematisk og jevnlig gjennomgang av selskaper tilknyttet Israels okkupasjon av Vestbredden og krigen i Gaza
- fornyet vurdering og gjennomgang av selskaper som tidligere har vært vurdert i tilknytning til situasjonen på Vestbredden og i Gaza og
- styrking av sekretariatets kapasitet til å arbeide med selskapers tilknytning til konflikter

- intensivert informasjonsdeling med Norges Bank for å sikre bedre informasjonstilgang og god koordinering av eventuelle tiltak
- forsterket nyhetsovervåking, med særlig fokus på selskaper og sektorer som kan være involvert i konflikten
- mer bruk av konsulenter for å møte behov for økt utredningskapasitet
- intern evaluering av eksisterende ressurser, prosesser og metodikk, med sikte på å identifisere forbedringspunkter og å styrke rådets responskapasitet

Norges Bank redegjør i sitt svarbrev for hvordan de vil styrke arbeidet med ansvarlig forvaltning og oppfølging av retningslinjene for observasjon og utelukkelse:

- styrke koordineringen og informasjonsutvekslingen mellom Etikkrådet og Norges Bank for å bedre utnyttelsen av samlede ressurser
- innrette bankens analyseverktøy slik at Etikkrådet kan dra nytte av dem
- gjennomgå rutinene i alle ledd for bankens arbeid med observasjon og utelukkelse
- vurdere å benytte retten til å formelt anmode Etikkrådet om å vurdere selskaper
- gjennomgå styringsdokumentene fra hovedstyret i Norges Bank til NBIM og vurdere kravene som stilles til den eksterne forvaltningen for å styrke den overordnede ansvarlige forvaltningen og rutinene for å følge opp og velge eksterne forvaltere

Det fremgår også av brevene at hovedstyret den 8. august besluttet å utelukke seks selskaper med virksomhet tilknyttet Vestbredden og Gaza, etter tilrådinger fra Etikkrådet 25. juni og 2. juli. I tråd med vanlig praksis vil Norges Bank og Etikkrådet offentliggjøre navnene på selskapene og tilrådingene når nedsalget er gjennomført.

2. SVAR PÅ KOMITEENS SPØRSMÅL

Spørsmål 1: «Hva slags informasjon har finansministeren hatt, og siden når, om selskaper i SPUs portefølje som kan ha medvirket til folkerettsbrudd i Gaza?»

Finansdepartementet vurderer ikke enkeltselskaper. Denne oppgaven er lagt til Norges Bank og Etikkrådet i tråd med den etablerte arbeidsdelingen som er forankret i Stortinget.

Finansdepartementet følger opp forvaltningen av Statens pensjonsfond utland blant annet gjennom kvartalsvise møter med Norges Bank. Dette følger av mandatet for pensjonsfondet. Finansdepartementet mottar i forbindelse med disse møtene beholdningslister over hva fondet var investert i ved utgangen av kvartalet.

Det er i mandatet stilt omfattende krav til Norges Bank om rapportering om forvaltningen av fondet, inkludert særskilte krav til rapporteringen om bankens arbeid med ansvarlig forvaltning. I rapporteringen om ansvarlig forvaltning i 2024 har Norges Bank gjort rede for hvordan den følger opp kravet til økt aktsomhet for selskaper som har tilknytning til områder med krig og konflikt.

Videre har departementet, i tråd med de etiske retningslinjene, årlige møter med Norges Bank og Etikkrådet om arbeidet med ansvarlig forvaltning og de etiske retningslinjene.

Departementet har også et eget møte med Etikkrådet hvor rådet går gjennom sin virksomhet i foregående år og redegjør for planer og prioriteringer fremover. Finansdepartementet får også oversendt Etikkrådets virksomhetsplan.

Norges Banks og Etikkrådets arbeid med å vurdere selskaper som kan ha tilknytning til områder med krig og konflikt har vært tema i flere av disse møtene.

Finansdepartementet, Norges Bank og Etikkrådet mottar informasjon om enkeltselskaper fra ulike kilder. Slik informasjon kan være nyttig for Norges Banks og Etikkrådets arbeid, mens Finansdepartementet ikke vurderer enkeltselskaper.

Spørsmål 2: «Hva har finansministeren gjort for å skaffe seg informasjon om selskaper i SPUs portefølje som kan ha medvirket til folkerettsbruddene i Gaza?»

I henhold til den etablerte arbeidsdelingen som er forankret i Stortinget, vurderer ikke Finansdepartementet enkeltselskaper. Det er en oppgave som er lagt til Etikkrådet og Norges Bank, jf. svar på spørsmål 1.

Spørsmål 3: «Mener finansministeren at han ga riktig og tilstrekkelig informasjon til Stortinget den 14. mai om SPUs investeringer i selskaper som produserer og/eller vedlikeholder våpen brukt i krigen på Gaza?»

Jeg legger til grunn at det vises til spørsmål fire og det påfølgende replikkordskiftet i Stortingets spørretime 14. mai 2025. De etiske retningslinjene innebærer at pensjonsfondet ikke skal være investert i selskaper som medvirker til Israels ulovlige okkupasjon på Vestbredden og folkerettsstridige krigføring i Gaza. Jeg la i mine svar vekt på å få frem arbeidsdelingen i oppfølgingen av de etiske retningslinjene. Etikkrådet overvåker fondets portefølje og vurderer om det er selskaper som bryter med retningslinjene. Norges Bank fattet beslutning om selskaper skal utelukkes. Jeg viste til at Etikkrådet hadde gått gjennom fondets portefølje. Hensikten var å undersøke om det var selskaper med leveranser av våpen til Israel som kan omfattes av retningslinjene. Etter Etikkrådets vurderinger var det ingen slike selskaper i fondet.

Under finanskomiteens høring om meldingen om Statens pensjonsfond 2025 den 13. mai redegjorde Etikkrådets leder Svein Richard Brandtzæg for rådets arbeid. Brandtzæg orienterte blant annet om at rådet i 2024 hadde utredet 14 nylige våpenleveranser til Israel og vært i kontakt med to selskaper. Han uttalte videre: *«De fleste selskapene som leverte våpen, er allerede utelukket fra fondet fordi de også produserer sentrale komponenter til kjernevåpen.»* Etikkrådet hadde også sett på enkelte teknologiselskapers medvirkning til krigføringen på Gaza. Brandtzæg oppsummerte redegjørelsen med at *«... i fjor – så vidt Etikkrådet har informasjon om – [var det] ingen selskaper i fondet som hadde pågående leveranser av aktuelle våpentyper til Israel. Enkelte selskaper som hadde pågående leveranser, leverte militært materiell som ikke faller inn under utelukkelseskriteriet, slik som undervannsbåter.»*

Spørsmål 4: «I Stortingets behandling av oljefondsmeldingen i 2021, jf. Innst. 556 S (2020-2021)), understreket flertallet vedr. § 4 c i Retningslinjer for observasjon og utelukkelse av selskaper fra Statens pensjonsfond utland at «betegnelsen «våpen» omfatter både ammunisjon og militært materiell, og at det sentrale er bruken og konsekvensene for sivile [komiteens utheving]». Til TV2 uttalte Etikkrådets leder Svein Richard Brandtzæg 5. august 2025: «Etikkrådet har ikke ansett at selskapers salg av flymotorer til Israel rammes av de etiske retningslinjene». Hva har regjeringen gjort for å sikre at vedtaket følges opp i tråd med Stortingets forutsetninger?»

Kriteriet i de etiske retningslinjene som det vises til i spørsmålet, § 4 c, ble innført i 2021 som en oppfølging av Mestad-utvalgets utredning NOU 2020: 7 Verdier og ansvar. Etter kriteriet kan observasjon eller utelukkelse besluttet for selskaper der det er en uakseptabel risiko for at selskapet medvirker til eller selv er ansvarlig for «... salg av våpen til stater i væpnede konflikter som benytter våpnene på måter som utgjør alvorlige og systematiske brudd på folkerettens regler for stridighetene».

I fondsmeldingen 2021, Meld. St. 24 (2020–2021), står det blant annet følgende om dette kriteriet:

«Flere høringsinstanser mener at kriteriet bør omfatte ammunisjon og militært materiell, og ikke bare våpen. Departementet viser til at betegnelsen «våpen» i utvalgets forslag omfatter både ammunisjon og militært materiell. Utvalget skriver videre at «kriteriet bør omfatte militært materiell som kan benyttes i stridigheter og dermed ramme sivile direkte. Det bør derfor omtales som våpen.» Kriteriet vil ifølge utvalget i praksis trolig særlig rette seg mot kraftige våpen, inkludert høyteknologiske våpen, som forårsaker betydelige ødeleggelser ved bruk og hvor konsekvensene blir særlig omfattende for sivile når våpnene gjennomgående blir benyttet på måter som ikke samsvarer med folkerettens regler for stridighetene. Departementet deler utvalgets syn og legger til grunn at begrepet våpen i denne sammenhengen også kan omfatte ammunisjon og militært materiell. Det sentrale er bruken og konsekvensene for sivile. Departementet slutter seg på denne bakgrunn til utvalgets forslag til nytt kriterium.»

Både i NOU 2020: 7 og i den påfølgende fondsmeldingen der departementet la opp til å innføre det aktuelle kriteriet, ble det altså lagt vekt på at våpen omfatter både ammunisjon og militært materiell, og at det sentrale er bruken og konsekvensene for sivile.

Denne forståelsen er også lagt til grunn av Etikkrådet. I den årlige meldingen om virksomheten i 2024 redegjør Etikkrådet for hvordan rådet følger opp retningslinjene og hvordan føringer som kommer frem i forarbeidene til retningslinjene hensyntas i praktiseringen, skrev rådet blant annet:

«Det nye kriteriet er grundig diskutert i Etikkrådets rapport (NOU 2020: 7), som gir klare føringer for anvendelsen av kriteriet. Det er bl.a. presisert:

- *det bør ikke være begrensninger i kriteriets virkeområde med hensyn til hvilke konflikter det skal gjelde, størrelsen på selskaper eller leveranser, eller størrelse av spesifikke leveranser som andel av et selskaps totale omsetning.*
- *kriteriet bør omfatte militært materiell som kan brukes i stridigheter og rammer sivile direkte. Utvalget peker spesielt på kraftige våpen, inkludert høyteknologiske våpen, hvor konsekvensene blir særlig omfattende for sivile når de gjennomgående ikke blir brukt i samsvar med folkerettens regler for stridighetene.*
- *kriteriet er ment å ramme selskapers salg til parter hvor det er et gjennomgående trekk ved krigføringen at prosedyrer for målutvelgelse, proporsjonalitetsvurderinger og forholdsregler svikter.*
- *med alvorlige og systematiske brudd på folkerettens regler menes det gjentatte tilfeller av bruk av våpnene i strid med humanitærretten, særlig de reglene som er ment å beskytte sivile. Systematiske brudd innebærer at bruddene må være vedvarende og reflektere en systematisk svikt i etterlevelse av prosedyrer, enten grunnet manglende evne eller vilje.*
- *kriteriet er ikke ment å ramme selskapers salg til krigførende stater som har på plass nødvendige systemer for å ivareta distinksjonsprinsippet i krigføringen.*
- *for å anbefale utelukkelse av et selskap under dette kriteriet, må det kunne godtgjøres med rimelig grad av sikkerhet at selskapet har kunnskap om eller burde kunne forutse bruk av deres produkter som innebærer brudd på humanitærretten. Utgangspunktet for vurderingen av selskaper bør være pågående leveranser eller salg som har foregått de siste 1–2 år.»*

Det er så langt to selskaper som er blitt utelukket etter dette kriteriet, begge på bakgrunn av salg av våpen til myndighetene i Myanmar som kan ha vært brukt i strid med humanitærretten. Disse sakene ble offentliggjort i 2023. Etikkrådet la vekt på at militæret i landet har begått svært alvorlige overgrep mot sivilbefolkningen.

Etikkrådets arbeid med å følge opp retningslinjene innebærer at rådet må utøve skjønn. Rådet er faglig uavhengig. Finansdepartementet forutsetter at Etikkrådet baserer sin skjønnsutøvelse på forarbeidene, herunder stortingsmeldinger og innstillinger til slike og eventuelle utredninger som ligger til grunn for retningslinjene.

Spørsmål 5: «I behandlingen av oljefondsmeldingen i 2024, jf. Innst. 421 S (2023-2024), ba flertallet om en redegjørelse for om «Etikkrådet har trukket for snevre grenser for selskapers uakseptable medvirkning til folkerettsbrudd i OPT sakene.»

Finansdepartementet bad så Etikkrådet om en redegjørelse, som forelå 30. august samme år. I svarbrevet framkommer det at Etikkrådet legger vekt på «Omfanget av utelukkelse etter retningslinjens § 4 c ligger an til å være begrenset, og eventuelle anbefalinger fra Etikkrådet vil gjelde få, om noen, selskaper.» Hvordan ble Etikkrådets redegjørelse fulgt opp fra departementets side?»

Redegjørelsen fra Etikkrådet ble fulgt opp ved at Finansdepartementet 27. juni 2024 sendte brev til Etikkrådet og ba rådet redegjøre for bakgrunnen for den aktuelle omtalen og hvordan

denne følges opp. Etikkrådets redegjørelse ble oversendt 30. august og lagt frem for Stortinget i Nasjonalbudsjettet 2025, jf. avsnitt 7.4. I meldingen skrev departementet bl.a.:

«I årsmeldingen for 2023 omtalte Etikkrådet sitt arbeid med selskaper med tilknytning til blant annet Vestbredden/Gaza (okkupert palestinsk territorium, OPT):

«... Dersom selskaper i SPU har virksomhet i OPT av den typen som tidligere har vært ansett som grunnlag for utelukkelse, vil Etikkrådet anbefale utelukkelse av disse. I tillegg er det spørsmål om Etikkrådet har trukket for snevre grenser for selskapers uakseptable medvirkning til folkerettsbrudd i OPT-sakene. ...»

... I brevet viser Etikkrådet til at selskaper med tilknytning til Vestbredden vurderes etter retningslinjenes § 4 b «alvorlige krenkelser av individers rettigheter i krig eller konfliktsituasjoner» eller retningslinjenes § 4 h «andre særlig grove brudd på grunnleggende etiske normer». Videre vil selskaper med tilknytning til krigen i Gaza i dagens situasjon først og fremst rammes av retningslinjenes § 4 c som gjelder «salg av våpen til stater i væpnede konflikter som benytter våpnene på måter som utgjør alvorlige og systematiske brudd på folkerettens regler for stridighetene». Samtidig vil også § 4 b være relevant for selskaper som på ulike måter kan medvirke til krigsforbrytelser, forbrytelser mot menneskeheten eller risiko for folkemord.

... Etikkrådet mener utviklingen i normgrunnlaget og eskaleringen av konfliktnivået medfører at de etiske retningslinjene gir grunnlag for å utelukke noen flere selskaper med tilknytning til Vestbredden utover de som allerede er utelukket. På Vestbredden er normbruddene knyttet til Israels langvarige okkupasjon og virkemidler for å befeste eller ekspandere sivil kontroll over okkupert område (okkupasjon og diskriminering). Etikkrådet mener normbruddene på Vestbredden er blitt klart grovere de siste årene. Rådet vurderer særlig om selskaper med en mindre direkte tilknytning til normbruddene enn det som tidligere har vært lagt til grunn, også bør anbefales utelukket fra SPU. Etikkrådet viser til at de nevnte utviklingstrekkene tilsier at omfanget av utelukkelse av selskaper med tilknytning til Vestbredden etter hvert kan forventes å øke noe.

På Gaza handler normbruddene i hovedsak om måten Israel fører krig på etter 7. oktober 2023. Etikkrådets undersøkelser retter seg nå først og fremst mot våpenprodusenter som har produksjon i land som ikke er tilsluttet våpenhandelsavtalen (ATT, Arms Trade Treaty). Dette dreier seg i hovedsak om amerikanske våpenselskaper, som ifølge rådet i vesentlig grad allerede er utelukket fra fondet under produktkriteriene for våpen.

... Etikkrådets redegjørelse er etter departementets syn grundig og klargjørende. Departementet merker seg Etikkrådets vektlegging av grundige prosesser for å redusere risikoen for å ta beslutninger på feilaktig grunnlag. Det er svært alvorlige saksforhold som Etikkrådet tar opp om enkeltelskaper, og utelukkelse vekker betydelig oppmerksomhet. Tilrådingene må derfor være godt begrunnet og etterrettelige. Departementet merker seg videre at Etikkrådet har iverksatt en bredere gjennomgang av selskaper i fondets portefølje

med tilknytning til selve okkupasjonen og av selskaper med ulik tilknytning til bosettingene. Departementet merker seg også at Etikkrådet trekker frem at omfanget av utelukkelse av selskaper med forbindelse til Vestbredden etter hvert kan forventes å øke noe, som følge av det økte konfliktnivået og føringene som kan utledes fra ICJs uttalelse.»

Finanskomiteen hadde ingen merknader til ovennevnte omtale, jf. Innst. 2 S (2024–2025).

I meldingen om Statens pensjonsfond 2025, Meld. St. 22 (2024–2025), ble det redegjort for kriteriene i de etiske retningslinjene som er relevante for å vurdere selskaper med virksomhet i krig- og konfliktområder, og selskapers produksjon og salg av våpen. Redegjørelsen omfattet også Etikkrådets vurderinger av selskaper med virksomhet som kan knyttes til Vestbredden og Gaza. I kapittel 1 i meldingen heter det bl.a.:

«Utgangspunktet for Etikkrådets vurderinger er at de israelske bosettingene på Vestbredden er ulovlige. Etter anbefaling fra Etikkrådet er til sammen ti selskaper så langt utelukket fra SPU på grunnlag av virksomhet på Vestbredden. Etikkrådet legger til grunn at retningslinjene ikke er ment å føre til utelukkelse fra SPU av selskaper med enhver form for tilknytning til folkerettsbrudd, hverken på Vestbredden eller i andre konfliktområder. Et viktig moment er om selskapenes aktivitet har betydning for at folkerettsbruddet kan finne sted. Det må videre være sannsynlig at selskapenes aktivitet eller tilknytning som kan danne grunnlag for utelukkelse, vil vedvare. Rådet legger også vekt på om selskapenes bidrag er sporadiske eller om de har en permanent tilstedeværelse i det okkuperte området. I tillegg vurderer rådet om selskapene produserer og selger rent generiske produkter, eller om det er produkter eller tjenester som er spesielt tilpasset bruk i området. Det har vært viktig for Etikkrådet å etablere en praksis som er konsistent med hvordan rådet vurderer selskapers medvirkning til liknende normbrudd andre steder.

Etikkrådet har i 2024 også vurdert om kriteriet om salg av våpen til stater i væpnede konflikter som benytter våpnene på måter som utgjør alvorlige og systematiske brudd på folkerettens regler for stridighetene, kan anvendes på selskaper med tilknytning til krigen i Gaza. Etikkrådets gjennomgang viste at selskapene som hadde pågående leveranser av våpentyper som særlig kan ramme sivile, allerede var utelukket fra SPU etter det produktbaserte våpenkriteriet.»

Utfyllende omtale er gitt i avsnitt 2.3 og boks 2.8 i meldingen.

I innstillingen til meldingen, Innst. 463 S (2024–2025), viste flertallet i finanskomiteen til at «Kriteriene i de etiske retningslinjene fungerer godt, og er viktige for å gi et forutsigbart grunnlag for Etikkrådets arbeid med utelukkelse av selskaper. Etikkrådets gjennomgang har vist at utelukkelseskriteriene er effektive, og at kombinasjonen av adferd- og produktkriterier bidrar til at selskaper som ikke oppfyller de strenge etiske kravene, utelukkes. Flertallet merker seg at rådet har en systematisk prinsipiell tilnærming til utelukkelse, og støtter dette. Utvikling av de etiske retningslinjene bør skje etter brede gjennomganger, der de ulike kriteriene vurderes i sammenheng.»

Spørsmål 6: «Komiteen viser til rapporten Finansdepartementet og Norges Banks representantskap mottok fra Menon Economics 6. juni i fjor, som bl.a. anbefalte at det opprettes et hurtigløp for å stenge ute selskaper som åpenbart bryter med reglene og at det vurderes å innføre et regelbasert rammeverk for å utestenge land på politiske vilkår. Hvordan har Finansdepartementet fulgt opp disse anbefalingene?»

Rapporten det vises til ble utarbeidet på oppdrag fra Norges Banks representantskap som del av representantskapets tilsynsarbeid. Representantskapet omtalte rapporten og sine vurderinger i Dokument 9 (2024–2025).

I finanskomiteens innstilling, Innst. 500 S (2024–2025), merker komiteen seg at representantskapet har vært opptatt av om investeringene i SPU kan knyttes til okkupasjonen på Vestbredden og andre brudd på folkeretten i konflikten mellom Israel og Palestina. Komiteen viser til at representantskapet i lys av dette har undersøkt hvordan rammeverket for observasjon og utelukkelse av selskaper og godkjenning av markeder og land, blir etterlevd. Komiteen viser videre til at representantskapet konkluderer med at styring og drift, og arbeidsdelingen mellom Etikkrådet, hovedstyret og NBIM, er i tråd med retningslinjer og mandat, men at forståelsen av roller og ansvar ikke er like tydelig kjent utad, og at det kan være behov for å klargjøre og kommunisere ansvarsforholdene tydeligere. Komiteen viser også til at representantskapet bemerker at det tar tid fra hovedstyret får en tilråding fra Etikkrådet til avgjørelsen blir offentlig, og spør seg om prosessen kan gjøres raskere eller på en annen måte. Komiteen merker seg dette og ber Finansdepartementet vurdere behov for å både klargjøre og kommunisere ansvarsforhold og prosesser ytterligere i forbindelse med den tidligere varslede gjennomgangen av arbeidet med ansvarlig forvaltning av SPU, jf. Meld. St. 9 (2021–2022) Statens pensjonsfond 2022.

Finansdepartementet har merket seg finanskomiteens merknad og vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte om oppfølgingen av denne.

Jeg viser ellers til at Norges Bank og Etikkrådet i sine svarbrev til Finansdepartementet 18. august peker på flere tiltak som vil styrke informasjonsutvekslingen mellom dem, blant annet hurtigere og mer systematisk informasjonsveksling og forsterket analysekapasitet samt redusert behandlingstid for tilrådingen. Blant annet skriver Norges Bank at de vil gjennomgå rutinene for bankens arbeid med observasjon og utelukkelse. De vil også styrke og innrette analyseverktøy etter Etikkrådets arbeid og intensivere informasjonsdelingen. Etikkrådet skal styrke sekretariatets kapasitet og øke ressursinnsatsen knyttet til selskaper med tilknytning til konfliktområder for å kunne forkorte saksbehandlingstiden i slike situasjoner.

Spørsmål 7: «Siden Norges Bank sitt uttrekk av ulike Israelske selskaper ikke begrunnes med de etiske retningslinjene, kan finansministeren opplyse komiteen om hvorvidt Bet Shemesh Engines vil falle innenfor eller utenfor dagens retningslinjer for SPU?»

Norges Bank offentliggjorde 11. august at banken har solgt seg ut av alle israelske selskaper som ikke er i referanseindeksen fra Finansdepartementet, herunder Bet Shemesh Engines Holdings. Nedsalget er gjort innenfor rammene i mandatet til Norges Bank. Ettersom fondet har solgt seg ut av selskapet, vil det ikke bli vurdert av Etikkrådet opp mot de etiske retningslinjene.

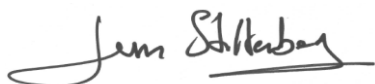
Spørsmål 8: «Er det finansministerens oppfatning at eksempler lik Bet Shemesh Engines bør kunne utelukkes med utgangspunkt i retningslinjene for SPU?»

Etter retningslinjene for observasjon og utelukkelse av selskaper fra pensjonsfondet skal selskaper som forårsaker eller medvirker til alvorlige krenkelser av grunnleggende etiske normer, trekkes ut av fondet. Grundige utredninger fra to offentlig oppnevnte utvalg med etterfølgende behandling i regjeringen og Stortinget har vært viktige for fastsettelsen og utviklingen av retningslinjene. Retningslinjene ble innført i 2004 på bakgrunn av NOU 2003: 13 Forvaltning for fremtiden (Graverutvalget), og de ble gjennomgått på ny og justert på noen punkter i 2021 på bakgrunn av NOU 2020: 7 Verdier og ansvar (Mestadutvalget). Et bredt flertall på Stortinget sluttet opp om retningslinjene.

Retningslinjene inneholder kriterier på flere områder for hva som skal anses som grove etiske normbrudd, jf. §§ 3 og 4. Retningslinjene angir hvilke oppgaver som er gitt til henholdsvis Etikkrådet (§ 5) og Norges Bank (§ 6) i oppfølgingen av dem, og at det skal være dialog og god informasjonsutveksling mellom Etikkrådet og Norges Bank (§ 8).

I tråd med den etablerte arbeidsdelingen, forutsetter jeg at Etikkrådet løpende og grundig vurderer hvilke selskaper i fondets portefølje som er i brudd med de etiske retningslinjene. Vurderingene gjøres konkret for det enkelte selskapet. Etikkrådet skriver i sitt brev til Finansdepartementet 18. august at de gjennom det siste året har skjerpet aktsomhetsforventningene til selskaper med tilknytning til konflikten og at tiltakene Etikkrådet omtaler i brevet, vil redusere tiden det tar for rådet å fange opp og vurdere selskaper som medvirker til folkerettsbruddene på Vestbredden og i Gaza.

Med hilsen

Jens Stoltenberg